
КОГО ЗАХИЩАЄ БАНКІВСЬКА ТАЄМНИЦЯ В УКРАЇНІ?

УДК 347.734:336.719.2

Сандюк Г. О.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Окреслено коло інформації, що входить до поняття "банківська таємниця". Встановлені можливі інші, ніж банк, джерела отримання такої інформації. Розглянуто питання щодо ефективності банківської таємниці у захисті підприємницької (банківської) діяльності в Україні.

Ключові слова: *банківська таємниця, захист підприємницької діяльності, безпека банківської діяльності, ефективність банківської таємниці.*

Питанню, для чого існує банківська таємниця, нині дослідниками багато уваги не приділяється. Це, очевидно, пов'язане з тим, що таке питання вважається вже давно вирішеним. Так, банківська таємниця розглядається як теоретиками, так і практиками як основна гарантія банківської діяльності, що призначена для забезпечення стабільного та ефективного функціонування банківської системи та держави [3; 4], або як елемент безпеки банківської і взагалі підприємницької діяльності [3].

Відомо, що найбільшу довіру у світі викликають банківські системи тих країн, де збереження банківської таємниці розглядається як важливе завдання правового регулювання банківської діяльності, і отримати там будь-які відомості з банку практично неможливо. Мова йде про Швейцарію, Австрію, Люксембург [3].

В результаті даного дослідження хотілося б з'ясувати, чи дійсно банківська таємниця забезпечує захист банківської та підприємницької діяльності в Україні.

Основи конфіденційності деяких банківських операцій були відображені ще в Цивільному кодексі УРСР 1963 року, стаття 384 якого проголошувала, що "держава гарантує таємницю" вкладів фізичних осіб [3]. Однак, ця стаття була єдиною з цього питання, та розвиток у законодавстві субінституту банківської таємниці не відбувався тривалий час майже до часів розпаду Радянського Союзу.

На сьогоднішній день в Україні правовий режим банківської таємниці визначений Законом України "Про банки і банківську діяльність". В нині діючій редакції цей закон містить визначення банківської таємниці, перелік інформації, що віднесено до неї, заходи для збереження та порядок розкриття банківської таємниці.

За чинним законодавством, з 16 червня 2011 року, в Україні під банківською таємницею розуміється інформація щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку у процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним чи третім особам при наданні послуг банку (ч. 1 ст. 60 Закону України "Про банки і банківську діяльність" [1]). До останнього моменту, це визначення мало продовження: "...розголошення якої може завдати матеріальної чи моральної шкоди клієнту".

Банківською таємницею, зокрема, є відомості про банківські рахунки клієнтів, у тому числі кореспондентські рахунки банків у Національному банку України; операції, які були проведені на користь чи за дорученням клієнта, здійснені ним угоди; фінансово-економічний стан клієнтів; системи охорони банку та клієнтів; інформація про організаційно-правову структуру юридичної особи – клієнта, її керівників, напрями діяльності; відомості стосовно комерційної діяльності клієнтів чи комерційної таємниці, будь-якого проекту, винаходів, зразків продукції та інша комерційна інформація; інформація щодо звітності по окремому банку, за винятком тієї, що підлягає опублікуванню; коди, що використовуються банками для захисту інформації.

Інформація про банки чи клієнтів, що збирається під час проведення банківського нагляду, також становить банківську таємницю.

Новелою є законодавче закріплення того, що інформація про банки чи клієнтів, отримана Національним банком України відповідно до міжнародного договору або за принципом взаємності від органу банківського нагляду іншої держави для використання з метою банківського нагляду або запобігання легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, чи фінансуванню тероризму, становить банківську таємницю.

Здавалося б, забезпечено захист клієнтів банку від використання такої інформації у шкідливих для них цілях (наприклад, рейдерами, недобросовісними конкурентами, а можливо, й правоохоронними органами, тощо). Однак, на мій погляд, в Україні тубінститут конфіденційної інформації – банківська таємниця не виконує цю функцію. Це пов'язано з тим, що багато відомостей, віднесених Законом України "Про банки і банківську діяльність" до банківської таємниці заінтересовані особи можуть легально отримати з інших джерел. Так, наприклад, відомості щодо організаційно-правової форми та керівництва юридичної особи має надзвичайно широке коло осіб: від органів державної статистики та державного реєстратора до контрагентів клієнта банку за господарсько-та цивільно-правовими договорами. Причому не всі володільці цієї інформації мають обов'язок не розголошувати її як конфіденційну (тим більше як банківську).

Інший приклад, органи Державної казначейської служби не відносяться ні до банків, ні до приватних організацій; в той же час ці органи як учасники системи електронних платежів та міжбанківських безготівкових розрахунків мають доступ до конфіденційної інформації, в тому числі тієї, що віднесена до банківської таємниці. У ч. 3 ст. 61 Закону України "Про банки і банківську діяльність" зазначено, що "приватні особи та організації, які при виконанні своїх функцій або наданні послуг банку безпосередньо чи опосередковано отримали конфіденційну інформацію, зобов'язані не розголошувати цю інформацію і не використовувати її на свою користь чи на користь третіх осіб". Не досить зрозумілим є словосполучення "приватні особи та організації". Ця конструкція допускає неоднозначне тлумачення щодо організацій. Можна зрозуміти, що такий обов'язок покладений лише на приватні організації, а можна – що на всі організації незалежно від форми власності. Постанова Правління Національного банку України "Про затвердження Правил зберігання, захисту, використання та розкриття банківської таємниці" від 14.07.2006 № 267 [2] дає більш зрозуміле визначення, за яким обов'язок зберігати банківську таємницю мають всі юридичні особи; однак це лише підзаконний нормативний акт. Тому зацікавлені особи, особливо правоохоронні органи, звичайно тлумачать законодавство

таким чином, щоб максимально розширити коло джерел конфіденційної інформації.

Законом України "Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання діяльності банків" від 15.02.2011 № 3024-VI із змінами від 19.05.2011 це коло ще розширено доповненням статті 61 Закону України "Про банки і банківську діяльність" частиною такого змісту: "Банк має право надавати інформацію, яка містить банківську таємницю, приватним особам та організаціям для забезпечення виконання ними своїх функцій або надання послуг банку відповідно до укладених між такими особами (організаціями) та банком договорів за умови, що передбачені договорами функції та / або послуги стосуються діяльності банку, яку він здійснює відповідно до статті 47 цього Закону".

Таким чином, я вважаю, що у нашій країні норми закону щодо банківської таємниці дійсно захищають банки від можливих претензій щодо відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої в результаті розголошення працівниками банку інформації, що складає банківську таємницю; досить ефективним є захист фізичних осіб. Однак щодо юридичних осіб, то банківська таємниця в Україні не слугує достатньо ефективним засобом забезпечення безпеки їх підприємницької діяльності у зв'язку з наявністю інших, ніж банк, джерел отримання інформації, віднесеної до банківської таємниці.

Література

1. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 07.12.2000 № 2121-III – <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14&c=1>

2. Постанова Правління Національного банку України "Про затвердження Правил зберігання, захисту, використання та розкриття банківської таємниці" від 14.07.2006 № 267 (Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 3 серпня 2006 р. за N 935/12809) – <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0935-06>

3. Узагальнення Верховного Суду України судова практика розгляду справ про розкриття банками інформації, яка містить банківську таємницю, щодо

юридичних та фізичних осіб (*) від 21.12.2009 – <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-in/laws/main.cgi?page=2&nreg=n0003700-09>

<http://books.br.com.ua/4709>

4. Носік Ю. Правовий режим банківської таємниці в Україні // НДЦ "ТЕЗІС" НТУУ "КПІ" – <http://www.idportal.org/page-id-658.htm>

Sandyuk A. A. Who does banking secrecy protect in Ukraine?

Identified the information that came with banking secrecy. Installed possible other than Bank, sources of such information. The questions about the effectiveness of banking secrecy in the protection business (banking) activities in Ukraine.

Key words: *banking secrecy, the protection of business, security, banking, efficiency of bank secrecy.*